

סיכומי הדף היומי

מחודדים ת"ר ושונתם שיהיו דברי תורה בפ"ך (קידושין ל')

לעילוי נשמת אימי מורתי מרת שיינדל חיה חוה גאסט ע"ה בת הר"ר משה רוזנבאום זצ"ל נלב"ע יום רביעי כ"ט טבת תשע"ד ת.נ.צ.ב.ה.
לעילוי נשמת מרת פייע ציפורה גאסט ע"ה בת ר' מרדכי אשת ר' אברהם ז"ל נלב"ע כ"ט שבט תשכ"א ת.נ.צ.ב.ה.

מערכת: 073-249-0403 | sikumhadaf@bezeqint.net

הלימוד בעלון זה לע"נ מייסד ומקים "סיכומי הדף היומי - מחודדים" הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל בהרה"ח ר' בנימין ביינוש זצ"ל נלב"ע בצפרא דשבתא לסדר "בקרובי אקדש" כ"ו ניסן תשע"ז ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.
לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.
לעילוי נשמת הרב אברהם בן חיים גאסט ז"ל נלב"ע ו' טבת תש"ב ת.נ.צ.ב.ה.

שבת קודש חג הפסח - ט"ז ניסן תשע"ט

דף ג' ע"א

המוכר בהמה גסה לגוי - ללשון ראשון: קונסין אותו עד עשרה בדמיה, ונסתפקו בגמרא אם הוא דווקא, או לאו דווקא (שאינן קונסין אותו כל כך, א"נ שקונסין אותו יותר אם הגוי אינו מתרצה בכך). והמוכר עבדו לגוי קונסין אותו עד מאה בדמיו, שכל יום ויום הוא מפקיע אותו מן המצוות.

ללשון שני: המוכר בהמה גסה לגוי קונסין אותו עד מאה בדמיו. ונסתפקו בגמרא אם דווקא מאה או לאו דווקא. והנותן לו בקבלה שיתחלק בוולדות, קונסין אותו רק עד עשרה בדמיו, שבמכירה פסקה לגמרי ממנו, ובקבלנות לא פסקה לגמרי ממנו. והמוכר עבדו לגוי - קונסין אותו עד עשרה בדמיו ולא יותר, משום שמכירת עבד אינה מצויה, ו'מילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן'.

המקבל בהמה מן העובד כוכבים וילדה - לרבי יהודה מעלין אותו בשוויו ונותן חצי דמיו לכהן, והנותן בקבלה אף על פי שאינו רשאי קונסין אותו עד עשרה בדמיו ונותן כל דמיו לכהן. ולחכמים כל זמן שיד עובד כוכבים באמצע פטורה מן הבכורה. ושניהם מקרא אחד דרשו - ללשון ראשון: שנאמר 'כל בכור' לחכמים בכור מקצת בכור משמע, לכך נאמר 'כל' עד שיהא כולה של ישראל. ולרבי יהודה בכור כולו משמע, ו'כל' בא לרבות אפילו כל שהוא. ללשון שני: לדברי הכל בכור רובו משמע, ונחלקו אם 'כל' בא להוסיף או לגרוע.

כמה תהא שותפות של עובד כוכבים ותהא פטורה מן הבכורה? (א) לרב הונא ולרבי יוחנן אפילו אזנו, אע"פ שאם היה נוטל חלקו אינה נבלה ולא טרפה אלא מום קל בעלמא. (ב) לרב חסדא דבר שעושה אותו נבלה, אבל דבר שעושה אותו טריפה אינה שותפות, כי טריפה חיה. (ג) לרבא דבר שעושה אותו טריפה, כי טריפה אינה חיה. ואין חילוק למסקנא בין שותפות של גוי בבכור לשותפות של גוי באמו, שבו נאמר 'כל בכור' ובאמו נאמר 'כל מקנך תזכר'.

נפל קדוש בקדושת בכור אע"פ שאינו בר קיימא - שנאמר 'פטר שגר בהמה', שגר במעי בהמה ועדיין לא הגיע זמנו לצאת. ואינו דומה לגוי שיש לו שותפות, שמאחר שאין חולין מעורב בו נקרא 'כל בכור'.

דף ג' ע"ב

רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל - פטורה מן הבכורה. ואם יש בו מקצת סימניו, חייב ליתנו לכהן, אבל אינו קרב למזבח, שחשוב מום קבוע לשחוט עליו.

היה פיו דומה כשל חזיר הרי זה מום - ולא רק כשנשתנה בדבר שאין במינו קדוש בבכורה, אלא אפילו אם נשתנה בדבר שבמינו קדוש בבכורה, כגון רחל שיש בו מקצת סימניו של עז או להיפך, הרי זה מום.

היתה עינו אחת גדולה כשל עגל, או עין אחת קטנה כשל אווז - הרי זה מום, או משום שנקרא שרוע, או משום שינוי, שאם הגדלת העין האחת הוא מחמת בריאות יתר, היו צריכות שתי העיניים להיות גדולות, ואם העין קטנה מחמת כחישותה, היו שתיהן צריכות להתקטן. אבל אם היו שתי העינים גדולות או שתיהן קטנות, אינו מום, שאין זה לא שרוע ולא שינוי.

יתר האדם על בהמה שאם היו שתי עיניו גדולות או שתיהן קטנות הרי זה מום - שנאמר 'איש איש מזרע אהרן', צריך שיהא איש שוה בזרעו של אהרן, כלומר שדומה לבני אדם. אין חוששין לדעת רבי יהודה הסובר ששותפות הגוי חייבת בבכורה.

רב מרי בר רחל הקנה אוזן בכורותיו לגוי, ואע"פ כן לא השתמש בהם בגיזה ועבודה ונתנם לכהן, ולא הקנם לגוי אלא משום שחשש שיבוא בהם לידי תקלה. וכלו בהמותיו, לפי שהפקיע מהם מקדושתם לגמרי אפילו מקדושת כהן. ועוד שאע"פ שרב מרי ידע להקנותו בקנין גמור וליתול מעות מן הגוי שאינו קונה אלא בכסף, יש לחוש שאחר יראה ויסבור שלא נטל ממנו מעות ויבוא לידי תקלה.

מותר לאדם להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם - ואע"פ שמפקיע אותו מקדושת מזבח, כיון שאינו מפקיע אותו מקדושת כהן.

יום ראשון - א' דחיה"מ פסח - ט"ז ניסן תשע"ט

דף ד' ע"א

בכורי כהנים ולוים פטורין מפדיון - מקל וחומר, אם הפקיעה קדושת פשוטי הלויים את קדושת בכורי ישראל במדבר, דין הוא שיפטרו קדושת עצמן. ואע"פ שק"ו זה אינו אלא במדבר, הוא הדין לדורות, שנאמר 'והיו לי הלויים' בהוויתן יהו.

כהנים לויים פטורים מפדיון פטר חמור - לאביו נלמד בק"ו ממה שפטרה בהמתם של לויים את בהמת ישראל במדבר. ולרבא אין דורשין ק"ו זה לענין בהמה, אלא פטורים מהכתוב 'אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה', כל שישנו בבכור אדם ישנו בבכור בהמה טמאה, וכל שאינו בבכור אדם אינו בבכור בהמה טמאה.

כהנים ולויים חייבים בבכור בהמה טהורה.

גם בן לוי שלא היה לו שה במדבר היה פטור מפטר חמור - אפילו לאביו שפטור פטר חמור נלמד בק"ו ממה שפטרה בהמת הלויים במדבר את בהמות ישראל - וכן בן לוי פחות מכן חודש אע"פ שאינו פטור ישראל אחר מקדושת בכור, פטור מבכור, וכן אהרן שלא היה באותו מנין פטור, שנאמר 'הלויים' הוקשו כל הלויים זה לזה. וכן כהנים פטורים, לפי שנקראו לויים בכ"ד מקומות.

לזיה שילדה, בנה פטור מחמש סלעים - שהתורה תלאה אותו בפטור רחם.

דף ד' ע"ב

במדבר פדו פטר חמור ב'שה' של לויים - שנאמר 'אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה', מה בכור אדם לא חלקת בין לדורות בין לאותה שעה בכסף, אף בהמה טמאה לא תחלוק בו בין לדורות בין לאותה שעה בשה.

פודין בשה אחד פטר חמור פעמים הרבה - שהרי במדבר היה שה אחד של בן לוי פוטר כמה פטרי חמורים מישראל, שנאמר 'ואת בהמת הלויים תחת בהמתם', בהמה אחת תחת בהמות הרבה.

בשלושה מקומות קדשו בכורות לישראל - במצרים, שנאמר 'קדש לי כל בכור', במדבר, שנאמר 'כי לי כל בכור בבני ישראל', בכניסתם לארץ, שנאמר 'והיה כי יביאך והעברת'. ונחלקו אמוראים אם נתקדשו בכורות במדבר, ולמסקנת הגמרא לדברי הכל כבר נתקדשו ממצרים - אלא שלרבי יוחנן קדשו ולא פסקו, שנאמר 'לי יהיו', בהוייתן יהו, ולריש לקיש פסקו במדבר מליקדש משעת המנין בחומש הפקודים, שנאמר 'והיה כי יביאך' ולאחר מכן 'והעברת', ומשמע שקודם כניסתן לארץ לא נתקדשו, ומשום שפסקו מליקדש. ולרבי יוחנן הכתוב בא לומר, שתעשה מצוה זו שבשבילה תיכנס לארץ.

עד שלא הוקם המשכן היו במות מותרות ועבודה בכורות - שלדברי הכל כבר נתקדשו הבכורות ממצרים.

אותו היום שהוקם המשכן קרבו בישראל נדרים ונדבות חטאות ואשמות בכורות ומעשרות. לריש לקיש באותו היום בלבד אבל מכאן ואילך לא קרבו בכורות, שלא נתקדשו במדבר [ולמסקנא שנתקדשו ופסקו, לא קרבו אלא אלה שנתקדשו קודם המנין שבחומש הפקודים]. ולרבי יוחנן מאותו היום ואילך קרבו בכורות. ועיקר החידוש הוא שקודם לכן לא קרבו, שאין חובות קרבים בבמה.

יום שני - ב' דחיה"מ פסח - י"ז ניסן תשע"ט

דף ה' ע"א

בפרטן של לויים אתה מוצא עשרים ושנים אלף ושלוש מאות, בכללן אתה מוצא עשרים ושנים אלף - ששלוש מאות בכורות היו, ואין בכור מפקיע בכור, כי דיו לבכור שיפקיע קדושת עצמו.

בגבית מחצית השקל של 603,550 ישראלים אתה מוצא מאתים ואחת ככר וי"א מנה, ובנתינת הכסף נאמר 'ויהי מאת ככר הכסף לצקת' - כי המנה של קודש כפול, נמצא מאתיים ככר הן מאה ככר של קודש. וככר הנוסף וי"א מנה הן האלף ושבע מאות שבעים וחמש שעשה וזוים לעמודים.

מנין שמנה של קודש כפול היה - שנאמר ביחזקאל 'והשקל עשרים גרה, עשרים שקלים, חמשה ועשרים שקלים, עשרה וחמשה שקל, המנה יהיה לכם'. כלומר ששים שקלים הן מנה. והלא ששים שקלים הן ר"מ דינרים, אלא של קודש כפול הוא, לכן מנה של קודש הוא ר' דינרים, והוסיפו על המדות שתות מלבר הרי ר"מ.

דף ה' ע"ב

מוסיפין על המדות, ואין מוסיפין יתר על שתות מלבר - כאמור ביחזקאל שמנה של קודש היה בו ר"מ דינרים.

מה נשתנו פטרי חמורים שיש בהם קדושת בכור מפטרי סוסים וגמלים - גזירת הכתוב היא. ועוד, שסייעו ישראל בשעת יציאתם ממצרים, שאין לך כל אחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים.

'רפידים' - לרבי אליעזר כך שמה, ולרבי יהושע שריפו עצמן מדברי תורה, וכן הוא אומר 'לא הפנו אבות אל בנים מרפיון

ידים'. 'שטים' - לר"א כך שמה, ולרבי יהושע שנתעסקו בדברי שטות. 'ותקראן לעם לזבחי אלהיהן' - לרבי אליעזר ערומות פגעו בהן, ולרבי יהושע שנעשו כולן בעלי קריין.

פרה שילדה מין חמור וחמור שילדה כמין סוס - פטורה מן הבכורה. לתנא במשנתנו למדים ממה שנאמר 'פטר חמור' שני פעמים, עד שיהא היולד חמור והנוולד חמור. ומבכור של קדושת דמים למדים על בכור שיש בו קדושת הגוף שאם אינו דומה לאמו אין בו קדושה. ולר"י הגלילי למדים קדושת הגוף מ'בכור שור' שיהא הוא שור ובכורו שור, 'בכור כשב' שיהא הוא כשב ובכורו כשב, 'בכור עז' שיהא הוא עז ובכורו עז, ומכאן שרחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל, פטור מן הבכורה. אבל אם יש בו מקצת סימנין חייב, שנאמר 'אך' חלק. ולאחר מכן למדים קדושת דמים של פטר חמור מקדושת הגוף.

בהמה טהורה שילדה כמין בהמה טמאה - מותר באכילה. וטמאה שילדה כמין בהמה טהורה - אסור באכילה. שהיוצא מן הטמא טמא, והיוצא מן הטהור טהור.

יום שלישי - ג' דחיה"מ פסח - י"ח ניסן תשע"ט

דף ו' ע"א

פטרי סוסים וגמלים פטורים מפדיון - לר"י הגלילי שנאמר 'פטר חמור תפדה בשה' שני פעמים, ללמד שאין צריכים פדיון לא בשה ולא בכל דבר. ולתנא במשנתנו שנאמר 'כל מקנך תזכר' כלל, 'שור ושה וחמור' פרט, כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט.

פרה שילדה מין חמור - פטורה מן הבכורה. ואם יש בו מקצת סימנים של פרה, חייבת בבכורה.

חמור שילדה מין סוס - פטורה מן הבכורה, ואע"פ ששניהם אין להם קרנים, ושניהם פרסותיהם קלוטות, אין אומרים חמור אדום בעלמא הוא, אלא מין סוס הוא ופטור. ואם יש בו מקצת סימנין של חמור - נסתפקו בגמרא אם חייב כמו פרה שילדה מין חמור ויש בו מקצת סימנין של פרה, או פטור לפי שמין סוס אין בו קדושת בכורה כלל.

פרה שילדה מין סוס ויש בו מקצת סימנין של פרה - נסתפקו בגמרא אם קדוש בבכורה או לא.

דף ו' ע"ב

טהור שנולד מן הטמא - אסור באכילה. וטמא שנולד מן הטהור - לת"ק מותר, שנאמר 'אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה', יש לך שמעלה גרה ומפריס פרסה ואי אתה אוכלו וזה טהור שנולד מן הטמא, אבל טמא הנולד מן הטהור מותר, שנאמר 'גמל טמא הוא', הוא טמא ולא טמא הנולד מן הטהור. ולר"ש הוא טמא, שנאמר גמל שני פעמים, אחד גמל הנולד מן הגמלה ואחד גמל הנולד מן הפרה.

חלב של גמל אסור - לחכמים שנאמר גמל שני פעמים, אחד לאסור את עצמו והשני לאסור את חלבו, ולרבי שמעון שנאמר 'את' הגמל. ולולא הכתוב לא היה חלב טמאה נאסר כציר ורוטב של טמאים, שגם חלב טהור שמותר חידוש הוא שהרי יוצא מן החי, ומשום כך היינו מתירים גם חלב טמאה.

שמעון העמסוני היה דורש כל את שבתורה - כיון שהגיע ל'את ה' אלהיך תירא' פירש, אמרו לו תלמידינו כל אתין שדרשת מה תהא עליהם, אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אני מקבל שכר על הפרישה. עד שבא רבי עקיבא ולימד 'את ה' אלהיך תירא' לרבות תלמידי חכמים.

י"א שדם נדות של אשה נעכר ונעשה חלב - וי"א שאיבריה מתפרקין הימנה, ואין נפשה חוזרת עליה עד כ"ד חדש.

חלב של בהמה טהורה, אע"פ שיוצא מן החי, מותר באכילה: (א) שנאמר 'ואת עשרת חריצי החלב' שאמר ישי לדוד שיוליך לשר האלף במלחמה. (ב) שנאמר 'ארץ זבת חלב

ודבש', ולא היה הכתוב משתבח בדבר שאין ראוי לאכילה. (ג) שנאמר 'לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב'.

למה נשנית פרשה של בהמות ועופות בחומש ויקרא ובמשנה תורה - בבהמה, מפני השסועה, ובעופות מפני הראה, שנזכרו רק במשנה תורה. וכל מקום שיש לדרוש דרשה מן הכפל, כגון בגמל, דורשין.

יום רביעי - ד' דחזה"מ פסח - י"ט ניסן תשע"ט

דף ז' ע"א

רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל - פטורה מן הבכורה. ואם יש בו מקצת סימנים - לת"ק חייבת, ולר' שמעון עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו. ואע"פ שנאמר 'בכור שור' ודרשו עד שיהא הוא שור ובכורו שור, אין צריך שיהא כולו דומה לאמו, אלא די בראשו ורובו.

טמא שנולד מן הטהור - רבי שמעון אוסרו באכילה אפילו אם יש בו מקצת סימנים, עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו (מסקנת הגמרא). לתנא במשנתנו מותר באכילה (אפילו אם אין בו מקצת סימנים). ולרבי יהושע אם יש בו סימן אחד של טהרה, שדומה במקצת לאמו, מותר. ואם לאו אסור.

וכל זה כשעיבורו מן הטהור, אבל אם עבורו מן הטמא - לרבי יהושע אסור, ואע"פ שבכל מקום זה וזה גורם מותר, למדים ממה שנאמר 'שה כשבים ושה עזים' (ולא 'כשב ועז'), שצריך שיהא אביו כבש ואמו כבשה. ולרבי אליעזר מותר, ואע"פ שזה וזה גורם אסור, למדים ממה שנאמר שני פעמים שה, שגם אם הוא רק מצד האם מותר. שאם היה עיבורו מן הטהור, אין צריך להתירו. ולא יתכן שטהור נתעבר מטמא אלא כשנתעבר מקלוט שנולד מפרה - שאין ראשו ורובו דומה לאמו לרבי שמעון, או שאין בו סימן אחד לרבי יהושע - אבל מטמא ממש, אין הטהור מתעבר.

לעולם אין מתעברת לא טמאה מן הטהור ולא טהורה מן הטמא, ולא גסה מן הדקה ולא דקה מן הגסה, ולא בהמה מן חיה ולא חיה מן בהמה, חוץ מר' אליעזר ומחלוקתו שהיו אומרים חיה מתעברת מבהמה.

ולד טריפה - לרבי אליעזר לא יקרב לגבי מזבח, שזה וזה גורם אסור. ולרבי יהושע יקרב, שזה וזה גורם מותר.

דף ז' ע"ב

מי רגלים של חמור - לרב ששת אסור. ללשון ראשון לפי שמין הטמא הוא, שדומה לחלב. וללשון שני לפי שהיו בתוך הטמא ובאות מן הטמא, ואע"פ שלא מתמצה מגופן. וסובר רבי יעקב שצריך ריבוי מיוחד להתיר את הדבש, אע"פ שאינו מתמצה מגופן של דבורים.

מי רגלים של סוסים וגמלים - ללשון ראשון מותרים, שאינם עכורים ואין דומים לחלב. וללשון שני לא היה נדון אם אסורים או מותרים, שאין דרך בני אדם לשתותן, אבל מי רגלים של חמור שותין לפי שהוא טוב לירקון.

מפני מה אמרו דבש דבורים מותר - לת"ק מפני שמכניסות אותו לגופן ואין ממצות אותו מגופן, ולרבי יעקב שנאמר 'אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף', זה אתה אוכל ואי אתה אוכל שרץ עוף טמא, ולומר ששרץ עוף טמא אי אתה אוכל, אבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ, וזה דבש דבורים.

דבש הגזין והצירעין - לרבי יעקב אסור, שלא נתרבה אלא דבש דבורים שאין לו שם לווי. וי"א שמותר באכילה.

דבר גזין וצירעין - לסובר שהוא מותר באכילה - הוא טהור מלקבל טומאת אוכלים עד שיחשוב עליו - שסתמו אינו עומד לאכילה. אבל דבש דבורים, מטמא בכורתו טומאת אוכלין שלא במחשבה.

ביצי זכר שהיחמורה מוציאה מרחמה - מותר, שהוא זרע של איל שנקרש.

עור הבא כנגד פניו של חמור - והוא כעין שליח שהחמור נולד בו - טהור מלטמא במגע ובמשא, ש'פירשא בעלמא הוא'. וכן עור הבא כנגד פניו של אדם, בין הוא חי ואמו חיה, בין הוא מת ואמו מתה, טהור, שאינו מן הולד ולא מן האם, אלא פירשא בעלמא.

דג טמא שבלע דג טהור מותר באכילה - לרב ששת דווקא שמצאו דרך הריעי, ולרב פפא כשמצאו דרך בית הבליעה, ולרב נחמן כשמצאו שלם שנגמרה כל צורתו וגדול הוא. שבאופנים אלו לא יתכן שהדג הנבלע נתעכל, והטהור שנמצא אחד הוא שהשריצו הטמא, שאם כן היה נמצא ברחם, ולא היה שלם וגדול. ולרב אשי כל דג טהור שנמצא בתוך הטמא מותר, ואין חוששין שהטמא השריצו, שרוב דגים במינן משריצין, ואע"פ שלא בלע בפניו אנו תולין שבלעו. טהור שבלע דג טמא - אסור באכילה, לפי שאינו גידולו.

יום חמישי - ה' דחזה"מ פסח - כ' ניסן תשע"ט

דף ח' ע"א

דג טמא - משריץ בגופו את עוברו כמו בהמה וחיה. דג טהור - מטיל ביצים, ויושב עליהן ומחממן עד שיוציאם מן הקליפה כעופות. כל המוליד מניק, וכל המטיל ביצים מלקט פירורים ומפרנס את בניו, חוץ מעטלף שאף על פי שמטיל ביצים מניק.

הדולפנין - שחציין צורת אדם וחציין דג - פרין ורבין מבני אדם.

אווז ואווז בר כלאים זה בזה - שזה ביצו מבחוץ וזה מבפנים. כל שזכרותו מבחוץ מוליד, מבפנים מטיל ביצים. כל שתשמישו ביום יולד ביום - כגון תרנגול. כל שתשמישו בלילה יולד בלילה - כגון עטלף. כל שתשמישו בין ביום בין בלילה יולד בין ביום בין בלילה, כגון אדם וכל הדומה לו.

בדק בקינה של תרנגולין מערב יום טוב ולא מצא בה ביצה, ולמחר השכים קודם היום ומצא בה ביצה - מותרת באכילה ביום טוב, ואע"פ שבדק יפה, מאחר שתרנגולת אינה יולדת בלילה, אנו תולין שיצתה רובה מערב יום טוב וחזרה.

כל שתשמישו ועיבורו שוה - יולדים ומגדלים זה מזה. הכל משמשין פנים כנגד עורף חוץ משלשה שמשמשין פנים כנגד פנים: דג ואדם ונחש, הואיל ודיברה עמהם שכינה. וגמל משמש אחר כנגד אחר.

תרנגולת לאחר שנתעברה מן התרנגול שוהה ביצתה ליגמר עד כ"א יום - וכנגדה באילן לוז. כלב לחמשים יום וכנגדו באילן תאינה, חתול לחמשים ושנים יום וכנגדו באילן תות, חזיר לששים יום כנגדו באילן תפוח, שועל וכל מיני שרצים ששה חדשים וכנגדם באילן תבואה, בהמה דקה טהורה לחמשה חדשים וכנגדן באילן גפן, בהמה גסה טמאה לשנים עשר חודש וכנגדו באילן דקל, טהורה לתשעה חדשים וכנגדה באילן זית, הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס והפיל והקוף והקיפוף לשלש שנים וכנגדן באילן בנות שוח, אפעה לשבעים שנה וכנגדו באילן חרוב. חרוב זה משעת נטיעתו עד שעת גמר פירותיו שבעים שנה, וימי עיבורו משעת הפרח עד שעת גמר פירות שלש שנים.

דף ח' ע"ב

נחש מתעבר לשבע שנים - ולא מצינו לו חבר, ויש אומרים מוכססים. שנאמר 'ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה' כשם שנתקללה הבהמה מחיה אחד לשבעה, שהחמור מתעבר בי"ב חודש וחתול בנ"ב יום, כך נתקלל הוא מבהמה (מחמור) אחת לשבע. ואנו תולים קללתו בחמור ולא בבהמה אחרת, לפי שנאמר 'מכל הבהמה' ומשמע מבהמה המקוללת ביותר. או משום שלשם קללה נאמר, לכך אנו דורשים את הקללה החמורה ביותר.

דף ט' ע"א

חמורה שלא ביכרה וילדה שני זכרים - נותן טלה אחד לכהן, כי ממה נפשך אחד מהם בכור (ולמ"ד אפשר לצמצם נותן שניהם, ראה להלן). ילדה זכר ונקבה, ואין ידוע אם זכר תחלה והוא בכור או נקבה יצאתה תחלה ואין כאן בכור, מפריש טלה אחד משום ספק ומפיקע עליו קדושת הבכור, והוא לעצמו, שהכהן הוא מוציא מחבירו ועליו להביא ראיה שיש כאן בכור.

שתי חמורות שלא ביכרו, וילדו שני זכרים - נותן שני טלאים לכהן. ילדו זכר ונקבה, או שני זכרים ונקבה, נותן טלה אחד לכהן בשביל זכר אחד. ילדו שתי נקבות וזכר, או שני זכרים ושתי נקבות, אין לכהן כלום, שמא כל אחת ילדה זכר ונקבה, והנקיבות יצאו תחילה, ואין כאן בכור.

אחת ביכרה ואחת שלא ביכרה, וילדה שני זכרים - נותן טלה אחד לכהן, שאחד וודאי בכור. ילדו זכר ונקבה, מפריש טלה אחד שמא יש כאן בכור, והוא לעצמו.

פדיון פטר חמור הוא בשה - שנאמר 'ופטר חמור תפדה בשה'. ומן העזים, זכר ונקבה, גדול וקטן, תמים ובעל מום, ופודה בו פעמים הרבה, שאם חזר כהן ונתנו לו לישראל ויש לו פטרי חמורים יכול לפדותו בו. ונכנס לדיר להתעשר, ואם מת נהנין בו.

רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים - לר' יוסי הגלילי שניהם לכהן דאפשר לצמצם, ושניהן יצאו כאחד, ושניהן בכורות, ולחכמים רק אחד מהן לכהן, שאי אפשר לצמצם.

וכן חמורה שלא ביכרה וילדה שני זכרים ויצאו שני ראשיהן כאחד - לתנא במשנתנו נותן טלה אחד לכהן, שאי אפשר לצמצם ורק אחד מהם בכור. ולרבי יוסי הגלילי נותן שני טלאים, שנאמר בבכור של קדושת הגוף 'הזכרים לה', ומזה למדנו שאפשר לצמצם והוא הדין בפטר חמור. אביי רצה לומר שר' הגלילי לא אמר אלא ברחל שנאמר בו הזכרים לה', אבל בחמור נותן אחד. ונדרחו דבריו.

לחכמים שאי אפשר לצמצם זה שיצא ראשון קדוש בבכורה - ואין כאן חציצה של אחיו, גם אם נאמר שכל הרחם מקדיש, שמין במינו אינו חוצץ.

דף ט' ע"ב

לרבי יהודה פטר חמור אסור בהנאה (כל זמן שלא נפדה) - שאין לך דבר שהקפידה עליו תורה להפקיע איסור בשה אפילו שלא בשויו, והוא מותר. ולשיטתו שנינו שאם יש לו ספק בכור מפריש טלה לעצמו, כדי להפקיע ממנו איסור הנאה. ולרבי שמעון מותר בהנאה - שאין לך דבר שפדיונו מותר והוא אסור, שהרי הכהן אוכל את השה בלא הקרבה. פודין פטר חמור בכל דבר בשויו, ובשה אפילו שלא בשויו.

קידש את האשה במעשר שני במזיד - לרבי יהודה קידש, שאשה יודעת שאין מעשר שני מתחלל על ידה, ועולה ואוכלתו בירושלים. וכן אם קידשה בפטר חמור (שלא נפדה) מקודשת - שהיא יודעת שהוא אסור בהנאה, והיא פודה אותו בשה שאינו בשויו, ומתקדשת בריוח שיש בין שויו של החמור לשווי השה.

וי"א שנחלקו בדרשת הכתובים. שנאמר 'לא תעבד בכור שורך', אבל אתה עובד בכור אדם. 'ולא תגוז בכור צאנך', לרבי יהודה ששותפות הגוי חייבת בבכורה, בא ללמד שאתה עובד בשלך ושל אחרים, שאע"פ ששותפות הגוי חייבת בבכורה אין בו איסור גיזה ועבודה. ולרבי שמעון בא ללמד שמותר לעבוד בכור חמור, שאין צריך להתיר שותפות הגוי ששותפות גוי אינה חייבת בבכורה.

לרבה מודה ר' שמעון בפטר חמור שלאחר עריפה אסור בהנאה - שלמדים 'עריפה עריפה' מעגלה ערופה. (ויש חולקים - עיין להלן י:).

הערלה וכלאי הכרם ושזר הנסקל ועגלה ערופה וציפורי מצורע ופטר חמור ובשר בחלב - אע"פ שאסורים בהנאה, מטמאין טומאת אוכלין, שאם נגע בהם טומאה ונגעו באוכלים אחרים מטמאין אותם. ולרבי שמעון אין כולן מטמאין טומאת אוכלין, חוץ מבשר בחלב. שדורש 'מכל האוכל אשר יאכל', אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים (לגויים) קרוי אוכל, שאי אתה יכול להאכילו לאחרים אינו קרוי אוכל, ובשר בחלב מותר בהנאה לרבי שמעון, וגם לדברי האוסרו בהנאה, סובר רבי שמעון שמטמא טומאת אוכלין לפי שהיתה לה שעת הכושר.

שבת קודש פרשת אחרי - כ"ב ניסן תשע"ט

דף י' ע"א

לר' שמעון בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה - שנאמר 'כי עם קדוש אתה לה' אלקיך', ולהלן הוא אומר 'ואנשי קודש תהיון לי', מה להלן אסור באכילה ומותר בהנאה, אף כאן.

פטר חמור לאחר עריפה - לחכמים מטמא טומאת אוכלין, ולרבי שמעון אינו מטמא טומאת אוכלין. לשיטת רבה - אם לא חשב עליו לאכילה לדברי הכל אינו מטמא, ואין אומרים 'איסורו חישובו'. ונחלקו כשישב עליו, שלחכמים מטמא כדין שאר איסורי הנאה שלשיטתם מטמא טומאת אוכלין, ולרבי שמעון הואיל ואין יכול להאכילו לאחרים, אינו מטמא טומאת אוכלין, שגם לשיטתו אסור בהנאה לאחר עריפה. ולשיטת רבא - אם חישב עליו לדברי הכל מטמא (וגם לרבי שמעון שדבר האסור בהנאה אינו מטמא, שפטר חמור מותר בהנאה גם לאחר עריפה), ואם לא חישב עליו וערפו, לדברי הכל אינו מטמא, שאין אומרים 'איסורו חישובו'. ונחלקו כשלא חישב עליו ושחטו להתלמד, שלחכמים השחיטה מחשיב אותו לאוכל, ולרבי שמעון אינו מחשיב אותו אוכל.

אלו דברים שצריכים מחשבה לטמא טומאת אוכלין [ואע"פ שאסורים באכילה, אין אומרים איסורו חישובו], ואין צריכים הכשר הואיל ויש בהם טומאה חמורה: (א) נבלת עוף טהור. (ב) נבלת בהמה טמאה בכל מקום, שסתמא אינה עומדת לאכילה. (ג) החלב של נבילה בכפרים, שעניינם הן, ואין רגילין לאכול עופות ושומן. ואלו שאין צריכין לא מחשבה ולא הכשר: (א) נבלת בהמה טהורה בכל מקום. (ב) נבלת עוף הטהור, (ג) החלב בשווקים. (ד) לרבי שמעון גם הגמל והארנבת והשפן והחזיר, הואיל ויש בהן סימני טהרה.

דף י' ע"ב

השוחט את העורב להתלמד בו - לנימוס דמו מכשיר אם נפל על הזרעים, אבל לא את העורב עצמו. ולרבי אליעזר דם שחיטה מכשיר גם את העורב עצמו. ונחלקו אמוראים בביאור המחלוקת: לרבא - לנימוס אין העורב חשוב אוכל כל זמן שלא חשב עליו, ואין אומרים איסורו חישובו גם בצירוף שחיטה כזו שהיא להתלמד. ולרבי אליעזר אנו אומרים 'איסורו חישובו' ובצירוף שחיטה כזו חשוב אוכל. לרבה - לדברי הכל אין אומרים איסורו חישובו גם בצירוף של שחיטה להתלמד, ולכך אינו מכשיר לדברי נימוס, ולרבי אליעזר העורב חשוב אוכל הואיל ויש בו סימני טהרה, לכך מועיל דם השחיטה להכשירו גם בשחיטה להתעסק.

לא רצה לפדות פטר חמור - עורפו בקופיץ מאחוריו וקוברו. לרבי יהודה אסור בהנאה. ולרבי שמעון מחיים מותר בהנאה, ולאחר עריפה אסור. ולרבי יוחנן גם לאחר עריפה מותר בהנאה לר"ש.

לא ימיתנו לא בקנה ולא במגל ולא בקרדום ולא במגירה, ולא יכניסנו לחדר וינעול דלת לפניו בשביל שימות. לרבי יהודה אסור בין בהנאת ממונו (להשכירה או למכרה לאחרים) ובין בהנאת גופו (גיזה ועבודה), ורבי שמעון מתיר בין בהנאת גופו ובין בהנאת ממונו. (לרבה רק מחיים, ולרבי יוחנן גם לאחר עריפה).

נאמר עריפה בפטר חמור, ונאמר עריפה בעגלה ערופה, מה להלן אסור אף כאן אסור - לרב נחמן (שסובר כרבה) דברי רבי שמעון היא ולאסרה לאחר עריפה, אבל לרבי יהודה כבר אסורה מחיים. ולרב ששת רבי יהודה היא, כי לרבי שמעון מותרת גם לאחר עריפה, ובא להשמיענו שלרבי יהודה אין עריפה מתרת כמו פדייה.

טעם עריפת פטר חמור, לפי שהוא הפסיד ממונו של כהן לפיכך יופסד ממונו - לרב נחמן דברי רבי שמעון היא, שמחיים מותר בהנאה וע"י עריפה אסרו בהנאה. וי"א שרבי יהודה היא, ומפסיד שמחיים יכול לפדותו בשה בר דנקא, ועתה הפסיד את כל החמור. וי"א שרבי שמעון היא וגם אם מותר בהנאה לאחר עריפה, מפסיד, שהמיתה פוחתו משויו. רב נחמן וריש לקיש סוברים כרבה שרבי שמעון מודה לאחר עריפה שאסור בהנאה, ולרבי יוחנן עדיין היא מחלוקת, ולרבי שמעון מותר בהנאה גם לאחר עריפה.

המקדש אשה בפטר חמור: מחיים - לרבי שמעון מתקדשת בכולו, שהרי מותר בהנאה. ולרבי יהודה מתקדשת בשווי שיש בין חמור לשה, ולרבי יוסי בר יהודה אם אינו שוה אלא שקל אינה מקודשת, שלדבריו אין פדיה פחותה משקל. ולאחר עריפה - לרבי יהודה, אינה מתקדשת שאסור בהנאה. ולרב נחמן (ורבה) גם לרבי שמעון אינה מקודשת, שהוא מודה רבי שמעון לאחר עריפה שאסור בהנאה.

יום ראשון פרשת קדושים - כ"ג ניסן תשע"ט

דף י"א ע"א

אע"פ שהוקש פטר חמור לבכור אדם, אינו ממתין שלשים יום, ואין צריך חמשה שקלים - שנאמר 'תפדה' מיד, 'תפדה' בכל שהוא. ולרבי יוסי בר יהודה אומר אין פדייה פחותה משקל, שנאמר 'וכל ערכך יהיה בשקל הקדש', כל ערכין שאתה מעריך לא יהו פחותין משקל. לרבי יהודה נשיאה אמרו שעין יפה פודה בסלע, עין רעה בשקל, ובינונית ב'רגיא' (שלש זוז).

הלכה כחכמים שפודין פטר חמור אפילו בשה כחוש שאינו שוה אלא דנקא. וכל זה כשעושה מעצמו, אבל אם בא לימלך מורין לו לפדות ב'רגיא'.

מי שיש לו פטר חמור ואין לו שוה לפדותו פודה בשווי - י"א שכן הוא לרבי שמעון, אבל לרבי יהודה הקפידה עליו תורה ואינו פודה אלא בשה. ולרב אחא הוא גם לרבי יהודה, שלא יהא חמור מן ההקדש, ולא אמרה תורה בשה להחמיר עליו אלא להקל עליו.

הפודה פטר חמור של חבירו פדיונו פדוי - ופדיונו לבעלים, לרבי שמעון שהרי מותר בהנאה גם קודם פדיה, וממון בעלים הוא. וגם לרבי יהודה שהוא אסור בהנאה, אע"פ היא של בעלים שהרי קונה אותה לענין השווי שיש בין החמור לשה, ואינו דומה להקדש.

הגונב פטר חמור של חבירו משלם תשלומי כפל לבעלים - ואפילו לרבי יהודה שאין לו בו עכשיו דמים לפי שהוא אסור בהנאה, יש לו בו דמים לאחר מכאן. ואע"פ שנאמר 'וגונב מבית האיש ולא מבית הקדש', פטר חמור לא נחשב של הקדש אע"פ שאסור בהנאה.

שה של פדיון פטר חמור שהגיע ליד כהן, אינו נכנס לדיד להתעשר - שהלקוח והניתן במתנה פטור ממעשר בהמה.

ישראל שהיו לו עשרה פטרי חמורים בתוך ביתו, וכן ישראל שהיו לו עשרה פטרי חמורים ודאין בתוך ביתו שנפלו מבית אבי אמו כהן, ואותו אבי אמו כהן נפלו לו מבית אבי אמו ישראל - מפריש עליהן עשרה שיין, ומעשרן והן שלו.

דף י"א ע"ב

הלוקח טבלים ממורחין מן העובד כוכבים - מעשרן והן שלו, וכגון שהיה אריס בקרקע של עובד כוכבים, ומירחן

העובד כוכבים, שחייב במעשר כי אין קנין לגוי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר, והן שלו שאומר לכהן אני בא מכח אדם שלא היית יכול לעמוד עמו בדין. (אבל אם מרחו הגוי, פטור ממעשר, שנאמר 'דגגך' ולא דגן עובד כוכבים).

למסקנת הגמרא כל זה לתרומת מעשר, שנאמר 'ואל הלויים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני ישראל', טבלים שאתה לוקח מבני ישראל אתה מפריש מהן תרומת מעשר ונותנה לכהן, טבלים שאתה לוקח מן העובד כוכבים אי אתה מפריש תרומת מעשר ונותנה לכהן, אלא מעשרן והן שלו. אבל תרומה גדולה מפריש ונותן לכהן.

המפקיד פירותיו אצל הכותי ואצל עם הארץ, בחזקתן למעשר ולשביעית - ואין חוששין שמא החליפן. הפקידן אצל העובד כוכבים, לת"ק הן כפירותיו של גוי, ומפריש תרומה ונותן לכהן, שבוודאי החליפן. ולרבי שמעון הרי הן כדמאי, שמפריש והן שלו, שאינו אלא ספק אם החליפן או לא.

מת השה שפדו בו את החמור - אפילו בבית הבעלים, נהנה בו הכהן, שאע"פ שעדיין לא הגיע לידו כבר זכה בו כהן משעת הפרשה.

יום שני פרשת קדושים - כ"ד ניסן תשע"ט

דף י"ב ע"א

אין פודין פטר חמור לא בעגל ולא בחיה לא בשחוטה ולא בטריפה ולא בכלאים (מתיש הבא על הרחל) ולא בכוי - שנאמר כאן 'שה' ונאמר בקרבן פסח 'שה', מה להלן פרט לכל השמות הללו, אף כאן, אבל א"צ שיהא זכר תמים ובן שנה, שנאמר 'תפדה תפדה' ריבה. רבי אליעזר מתיר בכלאים, מפני שהוא שוה, ואוסר בכוי מפני שהוא ספק.

נתן את החמור עצמו לכהן - אין הכהן רשאי לקיימו עד שיפריש שוה תחתיו.

לרבי מאיר פודין פטר חמור בבן פקועה - כיון שטעון שחיטה שה מעליא הוא. ולחכמים שאין טעון שחיטה - למר זוטרא אין פודין בו שלמדים 'שה שוה' מקרבן פסח, ולרב אשי פודין בו.

נדמה, כגון רחל שילדה מין עז - לרבי אלעזר פודין בו, שהרי אפילו כלאים פודין בו. לשיטת חכמים נסתפקו בגמרא אם פודין בו לא.

פרה שילדה מין עז - אין פודין בו. וגם לרבי אלעזר שפודין בכלאים, אין תולין אותה אחר האב לומר שעז הוא, אלא הולכין אחר אמו ועגל הוא.

רחל שילדה מין עז ואביו שוה - זהו נדמה, והשווהו חכמים לכלאים.

נדמה וכלאים פסולים לקרבן - שנאמר 'שור או כשב' פרט לכלאים, 'או עז' פרט לנדמה. ופטורים ממעשר בהמה - שלמדים 'תחת תחת' מקדשים. ואפילו אם יש בו מקצת סימנין של אמו, פטור ממעשר בהמה, כדין קדשים ולא כדין בכור.

אין פודין פטר חמור בפסולי המוקדשין - שנאמר בהם 'כצבי וכאיל', מה צבי ואיל אין פודין אף פסולי המוקדשין.

דף י"ב ע"ב

בהמה שניקחה בפירות שביעית - אין פודין בו פטר חמור וודאי, ש'לאכלה' אמרה תורה ולא לסחורה. אבל פודין בו ספק פטר חמור - אפילו רבי יהודה שאסור בהנאה עד שיפריש עליו טלה, שמכיון שהוא לעצמו אין זה סחורה.

בהמת שביעית פטורה מן הבכורה - שנאמר 'לאכלה' ולא לשריפה, ובבכור מקריבין את האימורים לגבוה. וחייבת במתנות, שנחשב 'לאכלה'.

האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה - ואין בה פטור של חלה משום 'לאכלה' ולא לשריפה, שהרי

חלה שנטמאת נשרפת, שנאמר 'לדורותיכם'. ואין למדין ממנה לבכור, שזה עיקרו לאכילה, וזה עיקרו לשריפה.

ישראל שהיה לו פטר חמור בתוך ביתו, ואמר לו הכהן תנה לי ואני אפדהו - לא יתנו לו אא"כ פדאו בפניו, שנחשדו הכהנים על פטרי חמורים, שמורין בה היתר לעבוד בו בלא פדיון, שאומרים כיון שהשה שאפריש תחתיו יהיה שלי, למה לי לפדותו.

המפריש פדיון פטר חמור ומת השה - לרבי אליעזר חייבין באחריותו כחמש סלעים של בן, שנאמר 'אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור בהמה הטמאה', מה בכור אדם חייב באחריותו, אף בכור בהמה טמאה חייב באחריותו. ולחכמים אין חייבין באחריותו כפדיון מעשר שני. העיד רבי יהושע ורבי צדוק על פדיון פטר חמור שמת שאין כאן לכהן כלום.

מת פטר חמור לאחר שהפריש הפדיון ועדיין לא נתנו לכהן - לרבי אליעזר יקבר ומותר בהנאתו של טלה, הואיל והוא חייב באחריותו כאילו לא הפריש הטלה עדיין, ומותר לישראל בהנאתו של טלה. ולחכמים אין צריך החמור להקבר, והטלה לכהן, שמזמן שהפריש את הטלה הרי הוא ברשות כהן, ופטר חמור פדוי.

פטר חמור קודם פדיון אסור בהנאה לרבי אליעזר - אע"פ שהוקש לבכור אדם שמותר בהנאה, שנאמר 'אך פדה תפדה', לפדייה הקשיתיו ולא לדבר אחר.

מודה ר' אליעזר בישראל שיש לו ספק פטר חמור בתוך ביתו שמפריש טלה עליו והוא שלו - אע"פ שבודאי פטר חמור סובר שכל זמן שלא הגיע עדיין ליד כהן אינו פדוי.

היה מבן חדש עד חמש שנים בשעה שאמר ערכי עלי, והמתין ולא נתנו עד שיהא בן שש שיש לו ערך אחר - אינו נותן אלא כשעה שהעריך.

אין בערכין ובפדיון הבן ובנזירות ובפטר חמור פחות משלשים - שפחות מבן שלשים אינו נערך, ואין בו פדיון הבן, ואין נזירות פחות משלשים יום, ואין פדיון פטר חמור בפחות מבן שלשים. ומוסיפין עד עולם - שיש ערך לכל זמן שהוא עומד בו, וכן נזיר נודר בנזיר ארבעה וחמשה שנים, ואם המתין מפדיון בנו ומפדיון פטר חמורו כמה שנים עדיין יכול לפדותו ואינו נותן יותר.

בברייתא אחת אמרו פדיון הבן לאחר שלשים יום, ופדיון פטר חמור לאלתר. ובברייתא אחרת אמרו שאין פטר חמור פחות משלשים. ונחלקו אמוראים ליישבה: לרב נחמן - אין פודין לכתחילה פחות מבן שלשים, ואם פדאו פדוי אפילו אם אמר מעכשיו, משא"כ בפדיון הבן שאם פדאו מעכשיו אינו פדוי. לרבא - לרבי אליעזר שהקישו לבכור אדם, מצוה לשהותו כל שלשים, ומכאן ואילך או פודהו או עורפו, ולחכמים שלא הוקש לאדם, פודיהו לאלתר.

הפודה את בנו בתוך ל' יום ואמר מעכשיו יחול פדיון זה - אינו פדוי. אמר עכשיו אני נותן מעות, והפדיון לא יחול עד לאחר שלשים יום לרב בנו פדוי. (ולשמאל אינו פדוי - עיין להלן מט.).

יום שלישי פרשת קדושים - כ"ה ניסן תשע"ט

דף י"ג ע"א

לא רצה לפדות פטר חמור - עורפו מאחוריו וקוברו. מצות פדייה קודמת למצות עריפה, שנאמר 'אם לא תפדה וערפתו'. מצות יעוד אמה עבריה קודמת למצות פדייה, שנאמר 'אשר לא יעדה והפדה'. מצות ייבום קודמת למצות חליצה, בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה, ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום. המתפיס בהמה טמאה לבדק הבית, מצות פדייתה באדון קודם לכל אדם, שנאמר 'ואם לא יגאל ונמכר בערכך'.

הדרן עלך הלוקח עובר פרתו

פרק שני - הלוקח עובר פרתו

הלוקח עובר פרתו של עובד כוכבים, והמוכר לו אף על פי שאינו רשאי, והמשתתף לו, והמקבל ממנו, והנותן לו בקבלה - פטור מן הבכורה, שנאמר 'בישראל' אבל לא באחרים.

הכהנים והלוים חייבים בבכור בהמה טהורה - ולא נפטרו אלא מפדיון הבן ומפטר חמור.

לריש לקיש ישראל קונה מגוי בכסף ולא במשיכה - לפיכך ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בבהמתו, אע"פ שלא משך, חייבת בבכורה. שנאמר 'או קנה מיד עמיתך', מיד עמיתך במשיכה, מיד עובד כוכבים בכסף. (ואין לפרש שמיד הגוי אין קונין כלל, שאם גופו של גוי הישראל קונה ק"ו שקונה ממנו. ואין לומד שמיד הגוי בשתים, שאם גופו קונה באחת ק"ו ממנו. ואין לפרש שמיד הגוי או בכסף או במשיכה, כי מה עמיתך בקנין אחד, כך הגוי בקנין אחד).

וכן הגוי קונה מישראל בכסף - ולפיכך עובד כוכבים שנתן מעות לישראל בבהמתו, אע"פ שלא משך פטור מן הבכורה, שנאמר 'וכי תמכרו ממכר לעמיתך', לעמיתך במשיכה, לגוי בכסף. (ואין לפרש שגוי לא יקנה כלל, שק"ו הוא ממה שקונה גופו של ישראל. ואין לפרש שגוי צריך שתים, ק"ו ממה שקונה גופו באחת. ואין לפרש או בזה או בזה, כי מה עמיתך באחת כך הגוי באחת).

עבד כנעני נקנה בכסף בשטר ובחזקה - שנאמר 'לרשת אחוזה' הקישו הכתוב לאחוזה, מה אחוזה נקנית בכסף ובשטר ובחזקה, אף עבד כנעני.

דף י"ג ע"ב

לאמימר משיכה קונה בעובד כוכבים - או משום שסובר רבי יוחנן שדבר תורה (אצל ישראל) מעות קונות, ודורש לעמיתך בכסף לעובד כוכבים במשיכה. או משום שסובר כריש לקיש שמשיכה מפורשת מן התורה בישראל, ומפרש שהוא הדין בגוי. (ועמיתך ממעט גוי מאונאה למ"ד גזילו של גוי אסור).

אין צריך להחזיר אונאה לגוי (אפילו למ"ד גזילו אסור), וכן בהקדש אין דין אונאה - שנאמר 'לעמיתך' ונאמר 'אל תונו איש את אחיו', אחד למעט את הכנעני, ואחד למעט את הקדש.

הלוקח גרוטאות מן העובד כוכבים ומצא בהן עבודת כוכבים - אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר, ואם משנתן מעות משך יוליך הנאה לים המלח.

ונחלקו אמוראים בטעם דין זה: (א) אביי מפרשה כשקונה במשיכה (ולסובר שמשיכה אין קונה בגוי, מדובר כשקיבל עליו הגוי לדון בדיני ישראל ולקנות במשיכה), ואע"פ כן יכול להחזיר ברישא לפי שהוא מקח טעות, שמאחר שלא נתן דמים לא היה לו לבדוק, ואילו היה יודע שיש ביניהם ע"ז לא רצה לקנות, אבל בסיפא אינו מקח טעות, שמכיון שכבר נתן מעות היה לו לבדוק, ונמצא שקנה לגמרי במשיכה, וצריך לאבדה. (ב) רבא מפרש שבכל אופן יש כאן מקח טעות ולא קנה, רק שאם נתן כבר דמים נראה כע"ז ביד ישראל, ואסרו חכמים להחזירה לגוי. (ג) לרב אשי מדובר כשאינו קונה במשיכה (שלא קיבל עליו לדון בדיני ישראל), וכשלא נתן מעות לא קנה במשיכה לפיכך יחזיר, ואם נתן מעות גם אם לא משך קנה ויוליך לים המלח, ולא נקט בסיפא משיכה אלא אגב רישא. (ד) לרבינא מדובר כשמשיכה קונה (כשקיבל עליו לדון בדיני ישראל), ובסיפא יוליך לים המלח לפי שקנה במשיכה, וברישא מדובר כשלא נתן מעות וגם לא משך, ויכול לחזור מדיבורו, שלא אמרו דברים יש בהם משום מחוסרי אמונה אלא בישראל מישראל, ולא בישראל הקונה מגוי לפי שהגויים אין עומדים בדיבורם.

דף י"ד ע"א

כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן - אין בהם אלא קדושת דמים. לפיכך, אם נפדו הן כחולין גמורים וחיובין בבכורה אם ילדו בכור, ובמתנות, ויוצאין לחולין להגזז ולהעבד, וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונו, והשוחטן בחוץ אפילו קודם פדיונו פטור (אפילו במום קל שבקדשים גמורים חייב כששוחטן בחוץ), ואין עושין תמורה, ואם מתו יפדו (אע"פ שאין פודין קדשים להאכילם לכלבים, וגם א"צ העמדה והערכה). חוץ מבכור ומעשר שאע"פ שקדם מומן להקדשן חלה עליהם קדושה גמורה, אלא שאין כשרים ליקרב.

כל שקדם הקדשן את מומן או מום עובר קודם להקדשן ולאחר מכאן נולד להם מום קבוע - ונפדו, פטורין מן הבכורה ומן המתנות, ואינן יוצאין לחולין להגזז ולהעבד, וולדן וחלבן אסור, והשוחטן בחוץ קודם פדיונו חייב (בדוקין בעין וכמ"ד אם עלו לא ירדו נמצא שראויים לפתח אהל מועד), ועושין תמורה, ואם מתו יקברו (שצריכים העמדה והערכה).

קדשים שמומן קדם להקדשן שלא נפדו - פטורים מבכורה ומתנות, לשיטת התנא במשנתנו, שסובר קדושת דמים מדחה מן הבכורה ומן המתנות. ואסורים בגיזה ועבודה, גם אם נאמר שקדשי בדק הבית אינן אסורים, שגזרו חכמים עליהם לפי שהן קדושת דמים למזבח ומתחלפין בקדושת הגוף.

לרבי אליעזר קדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה.

ולדות של קדשים שקדם מומן להקדשן - אם נתעברו וילדו לאחר פדיון, חולין גמורים הן. נתעברו לפני פדיונו ונולדו לאחר פדיון - מותרים. נתעברו וילדו לפני פדיון - אסורים בלא פדיה, אבל אינן קריבין שמכח קדושה דחוויה באו, שאמם לא הוקדשה למזבח. ונפדין תמימין, שלא יהא טפל חמור מן העיקר.

דף י"ד ע"ב

הקדיש זכר לדמים - קדוש קדושת הגוף והוא עצמו יקרב עולה.

הזובח בהמה בעלת מום בבמת יחיד בשעת היתר הבמות - עובר בלא תעשה, שנאמר 'לא תזבח לה' אלקיך שור ושה', אם אינו ענין לבמה גדולה, שכבר נאמר 'עורת או שבור' וגו', תנהו ענין לבמת יחיד.

בכור, אע"פ שהוא קדוש כשהוא בעל מום, אינו קרב בעל מום - שנאמר 'פסח או עור לא תזבחנו'. וכן מעשר, אע"פ שקדוש במומו, שנאמר 'לא יבקר בין טוב לרע', אינו קרב במומו, שלמדים 'העברה העברה' מבכור. וכן תמורת קדשים, אע"פ שקדושה כשהיא בעלת מום, שנאמר 'לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב', אינה קריבה כשהיא בעל מום, שנאמר 'והיה הוא ותמורתו', מקיש תמורתו לו, מה הוא בעל מום לא אף תמורתו בעל מום לא. וכן ולדות קדשים, אע"פ שקדושין כשהן בעלי מומין אגב אמו, אינן קריבין, שנאמר 'רק קדשיך אשר יהיו לך ונדרריך', רק קדשיך אלו התמורות, אשר יהיו לך אלו הולדות, ונדרריך, הקישן הכתוב לנדר, מה נדר בעל מום לא כך גם הם בעל מום לא.

קדשים שקדם מומן להקדשן אין עושין תמורה - שנאמר 'לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב', אם רע בטוב לא ימיר ק"ו שלא ימיר טוב ברע, אלא טוב מעיקרו עושה תמורה, רע מעיקרו אין עושה תמורה.

חכמים ורבי שמעון נחלקו בדין העמדה והערכה - לרבי שמעון קדשי בדק הבית אם מתו יפדו, שאין צריכים העמדה והערכה, וקדשי מזבח אם מתו יקברו, שצריכים העמדה והערכה. לשיטת חכמים נחלקו אמוראים: לרבי יוחנן בין קדשי בדק הבית ובין קדשי מזבח אם מתו יקברו, שכולן צריכים העמדה והערכה. ולריש לקיש קדשי בדק הבית

בכלל העמדה והערכה, וקדשי מזבח אין צריכים העמדה והערכה.

בעל מום מעיקרו שמת - לרבי שמעון וחכמים הוא נפדה, שנאמר והעריך הכהן 'אותה', למעט בעל מום מעיקרו. ולתנא דבי לוי הכל היו בכלל העמדה והערכה ואפילו בעל מום מעיקרו, ואפילו חיה ואפילו עוף.

משנתנו שבעל מום מעיקרו שמת יפדה, ואם קדם הקדשו למומו ומת יקבר - לרבי יוחנן כר"ש וחכמים היא, שלדברי שניהם בעל מום מעיקרו א"צ העמדה והערכה, וקדשי מזבח צריך העמדה והערכה. ולריש לקיש רבי שמעון היא, אבל לחכמים מי שקדם הקדשו ומת יפדה, שקדשי מזבח אין צריכים העמדה והערכה.

יום חמישי פרשת קדושים - כ"ז ניסן תשע"ט

הלימוד היום לע"נ מייסד ומקים "סיכומי הדף היומי - מחודדים" הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל בהרה"ח ר' בנימין ביינוש זצ"ל שנלב"ע ביום זה

דף ט"ז ע"א

קדשים שקדם הקדשן את מומן פטורין מבכור וממתנות - שנאמר 'אך כאשר יאכל את הצבי', מה צבי פטור מן הבכורה אף פסולי המוקדשין, אוציא בכורה שאין שוה בכל ולא אוציא מתנות ששוות בכל, תלמוד לומר איל, מה איל פטור מבכורה ומתנות אף פסולי המוקדשין.

חלב פסולי המוקדשין אסור, אע"פ שהוקש לצבי ואיל - י"א שנאמר 'אך' חלק, וי"א שנאמר 'רק את דמו לא תאכל', ולדם אין צריך שגם דם של צבי ואיל אסור, אלא לאסור את חלבן. פסולי המוקדשין אותו ואת בנו נוהג בהן אע"פ שהוקש לצבי ואיל - שנאמר 'אך' ולא אותו ואת בנו.

פסולי המוקדשין אסורין בגיזה, וחלבן אסור - י"א שנאמר 'תזבח' ולא גיזה, 'בשר' ולא חלב. ולשיטה זו אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, שתיבת 'ואכלת' מיותרת למעט ולא לכלביר. וי"א שלמדים איסור גיזה וחלב מ'תזבח ואכלת', אין לך בהן היתר אכילה אלא משעת זביחה ואילך. ולדבריהם פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, ש'ואכלת' אינו מיותר.

דף ט"ז ע"ב

דין וולדן של פסולי המוקדשין (שקדם הקדשן למומן): אם נתעברו וילדו לאחר פדיונו, מותרין כוולד צבי ואיל.

נתעברו קודם פדיונו ונולדו לאחר פדיונו - אסורין. ולא פקעה קדושת העובר ע"י פדיון אמו, גזירה שמא יגדל מהן עדרים עדרים. (ע"פ רש"י בפירוש השלישי שהוא עיקר). ומה תהא עליה? לרב הונא כונסן לכיפה והן מתים, שאי אפשר להקריבם שמכח קדושה דחוויה באו, ולא לפדותן שאין כח בקדושתן לתפוס פדיונם. ולרבי חנינא סמוך לפדיון אמם מתפיסם לשם אותו זבח, וחלה עליהם קדושה לעצמן, וממתין עד שיוממו ופודו. ואין יכול להתפיסם אלא לאותו זבח של אמו ולא לכל זבח שירצה, שלמדים 'בשעריך בשעריך' מבכור שנאמר בו 'לא יקדיש איש אותו'.

נתעברו וילדו קודם פדיונו - הרי הן קדושים, שנתרבו ולד בעלי מומין. י"א שקדושין ליקרב על המזבח, וי"א שצריכים רעיה.

נאמר בשלמים 'זכר' לרבות ולד שלמים שהוא קדוש, ו'נקבה' לרבות את התמורה. ואין לי אלא ולד תמימין ותמורת תמימים, ולדי בעלי מומין ותמורת בעלי מומין מנין, כשהוא אומר 'אם' זכר לרבות ולד בעלי מומין, 'אם' נקבה לרבות תמורת בעלי מומין.

קדשים שקדם מום קבוע להקדשן - ונפדו, חייבין בבכורה ובמתנות. הגוזז והעובד בהן, בין לפני פדיונו בין לאחר פדיונו אינו סופג את הארבעים, ש'לא תגזו' נאמר רק על קדשים גמורים, ואלו אסורים קודם פדיה רק משום נהנה מן ההקדש,

בטעם מצות ספירת העומר כתב בספר החינוך: 'לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה, ומפני התורה נבראו שמים וארץ, והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים, כדי שיקבלו התורה בסני ויקיימוה, ומפני כן כי היא כל עיקרן של ישראל נצטוו למנות ממחרת יו"ט ראשון של פסח עד יום נתינת התורה להראות בנפשינו החפץ הגדול אל יום הנכבד הנכסף ללבנו, כעבד ישאף צל וימנה תמיד מתי יבא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וחפצו להגיע אל הזמן ההוא, עכ"ל בקיצור.

נלמד מזה, כי קנין התורה לא תיתכן אם לא שתקדים לה התשוקה והכיסופין אליה, ושידע שהיא תכלית הבריה, כדברי חז"ל (ויק"ר ל"ז ד') 'בראשית' בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית, ומתוך כך יתקשר באמת אל התורה.

נראה, כי לא בכדי נזדמן להתחיל מסכת בכורות ביום תענית בכורים ערב פסח, שבעסקינו במסכת זו נתבונן על קדושת הבכורה, 'בראשית' בשביל ישראל ובשביל התורה, שבזה עוסקים אנו מפסח עד שבועות.

כמדומה, שבבואנו לשרטט בשורות ספורות ממש את דמותו של אבינו הגדול הבלתי נשכח הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל, מייסד מפעל 'מחודדים', אין מתאים יותר מלפתוח בדברי החינוך האלו, שזה היה מהותו, דמות חי של 'כי הם חיינו', וכך דרש תמיד מעצמו ומכולם שצריך להרגיש כי התורה ועבודת ה' היא כל החיים ומבלעדיה למה לנו חיים, ומשכך לא יוכל אדם למצוא מנוח עד שידע כל פרט ופרט מד"ת בבהירות, 'שיהיו דברי תורה מחודדים בפיו', והוא היה דוגמא חיה לכך, בהתמדתו העצומה בתורה בכל המצבים ובכל בעתים, וביגיעתו הגדולה לירד לנבכי כל סוגיא, הן בתורה, הן בעבודת ה', הן בשבתות ומועדים וזמנים הבאים עלינו, שלא הניח שום דבר מבלי שירד לבררו וללבנו עד הפרט הכי קטן שיהיו מחוורים ופרוסים כשמלה, 'שלימות' בכל דבר. כל זה נבע מתוך האש הגדולה שבערה בקרבנו, אש של אהבת ה' ואהבת התורה, וזוהי היא מדבר תמיד בחובת ההתבוננות באהבת ה' לעמו ישראל שבהר בנו ונתן לנו תורתו שבה אנו מכירים בו, ונדבקים אליו. יהי רצון שהמשך מפעלו הגדול 'מחודדים', שזכה לזכות בזה לאלפי יהודים לקיים מצות תלמוד תורה כנכון, יהיה לעילוי נשמתו, וימליץ טוב על משפחתו וב"ב ועל אלפי תלמידיו הקרויים בניו, כדברי חז"ל 'ושנתם לבניך אלו התלמידים, עדי נזכה לביאת ינון, בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל, אמון.

תמורת בכור ומעשר הן וולדן וולדן עד סוף כל העולם הרי הן כבכור ומעשר ויאכלו במומן לבעלים - לפי ששם אמו עליו ונקרא 'תמורת בכור ומעשר', מה בכור ומעשר נאכל במומו לבעלים, כך תמורתו נאכל במומו לבעלים.

הלכה למשה מסיני על חמש חטאות שהן מתות - וגם דרשו כן מהכתוב 'ממפריסי הפרסה טמא', וללמד שעובר על לאו באכילתו. ועוד כדי להקיש לתמורת פסולי המוקדשין שאיסורו נלמד מהכתוב 'ממעלי הגרה טמא', ולומר מה כאן במיתה, אף להלן במיתה.

כל שבחטאת מתה - באשם רועה.

דף ט"ז ע"ב

המקבל צאן ברזל מן העובד כוכבים - ששם לו עובד כוכבים בהמותיו בדמים קצובין ולתת לו אותן דמים עד עשר שנים בין מתו בין הוזלו, ואותן ולדות שיהיו להן עד אותו זמן יחלקו ביניהם, ולדותיהן פטורין מן הבכורה. ואע"פ ש'צאן ברזל' חשובין ברשות המקבל, שהרי אחריות אונסין וזול עליו הוא, מ"מ מאחר שאם אינו נותן מעות לגוי יתפוס בהמותיו למשכון, ואם לא ימצא בהמות יתפוס את הוולדות, חשוב 'יד עובד כוכבים באמצע', ולכך פטורה מן הבכורה.

וכל זה כשהאחריות אונסין וזול על המקבל, אבל אם אין אחריות של אונס וזול עליו - אין זה חשוב צאן ברזל, ואין צריך לומר שהיא פטורה מן הבכורה, שהרי ברשות הגוי היא.

אין מקבלין צאן ברזל מישראל - שמאחר שאחריות אונסין וזול על המקבל הרי הן ברשותו ויש כאן הלוואה, והוולדות שנותן לבעלים הן רבית.

דין ולדות צאן ברזל: לרב הונא ולדות צאן ברזל פטורים, וולדי ולדות חייבים, וכשהעמיד ולדותיהם תחת אמותיהן גם ולדי ולדות פטורים. ולרב יהודה בכל אופן ולדי ולדות פטורים, וולדי ולדי ולדות חייבים. ולרשב"ג בכל אופן אפילו עד עשרה פטורים, שכולן נעשים אחריות לעובד כוכבים.

אבל אין לוקין על זה. ואין עושין תמורה בין לפני פדיון בין לאחר פדיון. לפני פדיון מועלין בהן, ולאחר פדיון אין מועלין בהן. וולדותיהן חולין אפילו נתעברו קודם פדיון ונולדו לאחר פדיון, ונפדין תמימים אם נתעברו וילדו קודם פדיון, ומתפיסין לכל זבח שירצה. כללו של דבר הרי הן כחולין לכל דבריהם, לרבות שאם שחטן בחוץ פטור, ואין לך בהם אלא מצות עלוי בלבד, שמעלין אותם בדמים.

אבל קדשים שקדם הקדישן את מומו, או מום עובר להקדישן ולאחר מכאן נולד מום קבוע - ונפדו, פטורין מבכורה ומתנות, הגוזז והעובד בהן בין לפני פדיון בין לאחר פדיון סופג את הארבעים, ועושין תמורה בין לפני פדיון בין לאחר פדיון, לפני פדיון מועלין בהן ולאחר פדיון אין מועלין בהן, וולדותיהן קודש, ואין נפדין תמימים, ואין מתפיסין לכל זבח שירצה. (ולרב הונא גם בעלי מומין אין נפדין, וגם לאותו זבח אין מתפיסין, אלא כנסו לכיפה). כללו של דבר הרי הן כהקדש לכל דבריהם לרבות חֲלָבוֹ שהוא אסור, ואין לך בהן אלא היתר אכילה בלבד.

יום שישי פרשת קדושים - כ"ח ניסן תשע"ט

דף ט"ז ע"א

קדשים שקדם הקדישן את מומו - אע"פ שהן קדושים קודם פדיון, אם שחטן בחוץ פטור, שאינם ראויים לפניו. ואם היה מום של 'דוקין שבעין' לרבי עקיבא חייב כששחטן בחוץ, שהם ראויים בפנים לשיטתו שאם עלו לא ירדו.

קדשים שקדם הקדישן את מומו והמירן - תמורתו לאחר פדיון מתה, שאי אפשר להקריבו לפי שבא מכח קדושה דחוויה, ולא לפדותו שאין קדושתו אלים לתפוס פדיונו, ולא להאכילו במומו לבעלים לפי ששם 'אמו' עליו (כלומר שם הקרבן שבא מכחו עליו), וכיון שקדשים אין נאכל במומו לבעלים בלא פדיון, גם התמורה לא נאכל במומו בלא פדיון. ובברייתא דרשו שהיא מתה מהפסוק 'מעלי הגרה טמא'.